

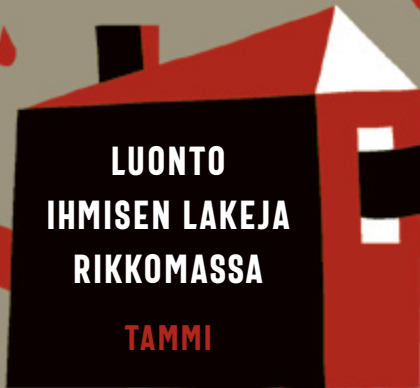
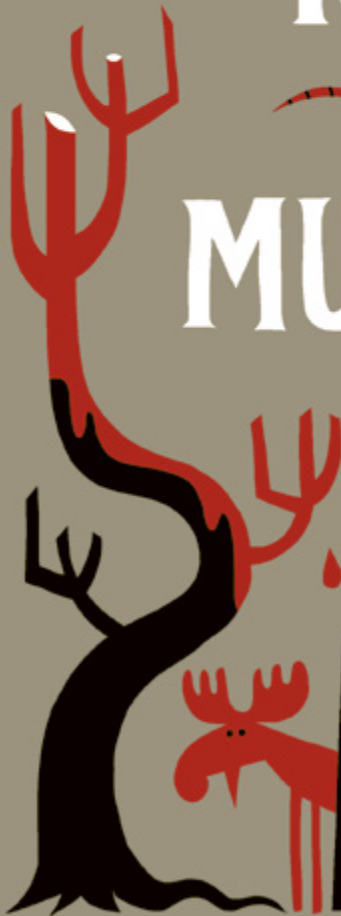
MARY ROACH

"AMERIKAN HAUSKIN TIETOKIRJAILIJA!" WASHINGTON POST

RYÖVÄRI-
KARHU

JA

MURHAAJA-
PUU

LUONTO
IHMISEN LAKEJA
RIKKOMASSA

TAMMI

MARY
ROACH
RYÖVÄRI-
KARHU
JA
MURHAAJA-
PUU

LUONTO IHMISEN LAKEJA RIKKOMASSA

Suomentanut Heikki Eskelinen

TAMMI

HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos:
Fuzz: When Nature Breaks the Law
Copyright © 2021 by Mary Roach
All rights reserved

Suomenkielinen laitos © Heikki Eskelinen ja Tammi 2022
Published by arrangement with Ulf Töregård Agency AB.

TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-4304-7

PAINETTU EU:SSA

*Gusille, Beanille ja Winnielle.
Suunta kohti etäisintä tähteä.*

SISÄLLYS

ALKUSANAT 9

- 1 HAMPAAJÄLJET KERTO VAT 13
Rikospaikkatutkijat etsivät tappajaa luonnosta
- 2 MURTOVARKAAT MURKINALLA 38
Miten nälkäisestä karhusta selvittäään?
- 3 ELEFANTTI HUONEESSANI 73
Rusennunko painon alle?
- 4 VAARAN PAIKKA 96
Miksi leopardi mieltyy ihmislihaan?
- 5 APINOITA, PIDÄ VARASI! 117
Onnistuuko pienten varastelijoiden
syntyvyyden säännöstely?
- 6 MISSÄ PUUMA LUURAA? 144
Miten voi ottaa huomioon vaaran, jota ei näe?
- 7 KUN METSÄ ANTAA ISKUN 166
Varo ”vaarallista puuta”!

- 8 KAUISTUTTAVAT PAVUT 180
Vihannekset murhaajan apureina
- 9 ÄHÄKUTTI, ET MAHDA MITÄÄN! 202
Sotatoimet eivät auta lintuja vastaan
- 10 JÄLLEEN TIEN PÄÄLLÄ 220
Varomaton kulkija eläinten poluilla
- 11 VARKAAN KARKOTTAMINEN 244
Harvojen tuntemaa salaista tietoa
- 12 PIETARINKIRKON AUKION LOKIT 259
Vatikaanin laserkoe
- 13 JESUIITTA JA ROTTA 277
Paavillisen akatemian ohjeita villieläinten suojeluun
- 14 TAPETTAKOON LEMPEÄSTI 289
Kuka vahinkoeläimestä piittaa?
- 15 KATOAVA HIIRI 317
Geenitekniikan pelottava taikuu
- KIITOKSET 340
- KIRJALLISUUTTA 343

ALKUSANAT

ERÄÄSSÄ POHJOIS-ITALIAN maakunnassa viiden kaupungin edustajat haastoivat kiusalliset perhostoukat oikeuteen 26.6.1659. Haasteen mukaan paikallinen toukkapopulaatio oli tunkeutunut ihmisten pihoihin ja puutarhoihin ja teki niissä tuhojaan. Haasteesta tehtiin viisi kopiota ja ne naulattiin puiden runkoihin kunkin kaupungin lähimetsässä. Toukat määrättiin saapumaan oikeuden eteen 28.6. tietyllä kellonlyömällä, jolloin niille määrättäisiin asianajaja.

Yksikään toukka ei tietenkään ilmaantunut paikalle määrättyllä hetkellä, mutta oikeudenkäynti aloitettiin siitä huolimatta. Säilyneen asiakirjan mukaan tuomioistuin tunnusti, että toukilla on oikeus elää vapaina ja elämäänsä tyytyväisinä, kuitenkin sillä edellytyksellä, että ne eivät ”haittaa ihmisten hyvää elämää”. Tuomari määräsi, että toukille oli annettava vaihtoehtoinen alue, jolla ne voisivat hankkia ravintonsa ja elää rauhassa. Toukat ehtivät kuitenkin koteloitua ennen kuin ratkaisun yksityiskohtat saatiin selvitettyiksi, ja ne olivat siis jo päättäneet tuhotyönsä. Kaikki asianosaiset ilmeisesti tyytyivät tilanteeseen, sillä oikeudenkäyntiä ei ilmeisestikään jatkettu.

Tapauksesta kerrotaan yksityiskohtaisesti vuonna 1906 julkaistussa omalaatusissa kirjassa *The Criminal Prosecution and Capital Punishment of Animals* (Eläinten saamat

rikossyytteet ja kuolemanrangaistukset). Lehteillessäni sitä ensimmäisen kerran aprikoin, oliko kyseessä ehkä sittenkin sangen juonikkaasti sommiteltu pila. Kirjassa kerrottiin karhuista, jotka oli kaikkia muotoseikkoja noudattaen erotettu kirkosta, ja pistävistä hyönteisistä, joita oli hengiltä lätkäisemisen uhalla kolmesti kielletty pistämästä ihmisiä. Kirjoittaja, arvostettu historioitsija ja kielentutkija, kuitenkin hukutti minut pian alkuperäisistä asiakirjoista löytyvien yksityiskohtien vyöryyn – ja asiakirjat ovat kirjan liitteinä alkukielisinä. Sieltä saa silmiinsä ranskalaisen oikeudenpalvelijan yksityiskohtaisesti eritellyn laskun sikaa vastaan 1403 käydyn murhaoikeudenkäynnin kustannuksista (”vankilassa pitäminen: kuusi Pariisin sota”). Tai rotille kirjoitettuja häätömääräyksiä, joita oli työnnetty niiden pesäkäytäviin. Vuodelta 1545 on säilynyt muutamien viinikauppiaiden tiettyjä vihreitä kovakuoriaisia vastaan nostama kanne, johon on jopa merkitty asiaa hoitavien lakimiesten nimet. Tapauksen käsittelystä paljastuu myös ikiaikainen oikeudenkäyntitaktiikka, jarrutus. Jos oikein ymmärsin, juttua oli puitu 8–9 kuukautta – joka tapauksessa oikeudenkäynnin kesto ylitti kovakuoriaisen eliniän.

En kerro näitä tarinoita osoitellakseni menneiden aikojen oikeuskäytäntöjen naurettavuuksia, vaan esitän ne osoituksina ihmisen ja villieläinten välisten konfliktien kautta aikojen tuottamista hankaluuksista. Ne ovat tuttuja näitä asioita nykyisin käsitteleville ammattilaisillekin, eikä konflikteihin ole kyetty löytämään tyydyttävää ratkaisua vuosisatojen yrityksistä huolimatta. Miten pitäisi toimia, kun luonto rikkoo ihmisille säädettyjä lakeja?

Entisaikojen viranomaisten ja kirkonmiesten puuhasteleissa ei tietenkään ollut mitään järjestistä sisältöä, eiväthän rotat ja kovakuoriaiset ymmärrä omistussuhteiden juridiikkaa eikä niiden voi odottaa noudattavan ihmiskunnan

kulttuurien kehittämää moraalinormeja. Toimien tarkoituksena oli pitää ihmisten lainkuuliaisuutta vaikuttavalla tavalla yllä: *huomatkaa tämä: luonnonkin on taivuttava noudattamaan meidän määräyksiämme!* Lieventäessään myyrien rangaistuksia silloin, kun niillä oli pieniä poikasia pesässä, 1500-luvun tuomari osoitti tuomiovaltansa lisäksi myös kohtuullisuutensa ja myötätuntoisen mielenlaatunsa.

Kun vaelsin keskiajalta ja sitä seuranneilta vuosisadoilta säilyneiden tietojen keskellä, aloin miettiä, miten näitä asioita on nykymaailmassa käsitelty. Selviteltyäni lainkäytön ja uskonnon piirissä tehtyjä oppineiden suljetun sisäpiirin ratkaisuja ryhdyin tutkimaan, mitä tiede on tuonut tähän pöytään ja millaisia ratkaisuja se saattaisi esittää tulevaisuudessa. Niinpä jatkoin vaeltamista. Oppainani oli ihmisiä, joiden ammattinimikkeitä en ennestään lainkaan tuntenut: ihmisten ja norsujen välisten konfliktien erikoisasantuntija, karhuongelmien hoitaja, vaarallisten puiden hävittäjä. Tutustuin petohyökkäysten tunnistajiin ja hyökkäystapauksissa tutkimuksia suorittaviin rikospaikkatutkijoihin, laserilla toimivien linnunpelättien rakentajiin sekä tuskattomampien myrkkujen kehittäjiin. Tein matkoja muutamaa ”kitka-kohtiin” – coloradolaisen Aspenin kaupungin syrjäkujille, Intian Himalajalle leopardien alituisesti uhkaamiin kyläpahaasiin, Vatikaanin Pietarinkirkon aukiolle paavin pääsiäismessua edeltävänä yönä. Pohdiskelin sekä jo kadonneiden ammattien harjoittajien – taloustieteellisen lintujen tutkimuksen edustajien, rotanpyytäjien – että tulevaisuutta kohti luotsaavien luonnonsuojelua edistävien perinnöllisyystieteen tutkijoiden panosta asiaan. Olen maistanut rotille tarkoitettua myrkkysyöttiä, ja makaki on vienyt minulta tavaroita.

Tämä kirja ei ole läheskään täydellinen tämän aiheen esittely. Pari tuhatta eliölajia parissa sadassa maassa toimii

jatkuvasti tavalla, joka johtaa ristiriitoihin ihmisen kanssa. Jokainen konflikti on ratkaistava yksilöllisesti tapahtumaympäristön, eliölajin sekä vaarannettujen arvojen merkityksen ja niiden puolustajien kokeman uhan arvioinnin nojalla – ratkaisu on aina ainutlaatuinen, tapauskohtainen. Tässä kirjassa esitän kaksi vuotta kestäneiden tutkimusretkien huippukohdat, kerron vaelluksestani ilmiömaailmassa, jonka olemassaolosta en aiemmin tiennyt mitään.

Kirjan alkupuoliskossa tarkastellaan törkeitä rikoksia. Murhia ja tappoja, sarjamurhia, törkeitä pahoinpitelyjä. Ryöstöjä ja murtautumisia suljettuihin tiloihin. Ruumiinryöstöjä. Törkeitä varkauksia. Tekijöiksi paljastuvat ne, joita yleensäkin aina epäillään – karhut, isot kissapedot – mutta joskus syylliseksi osoittautuu harvemmin rikosten polulla kohdattu laji – apina, rastas (tai turpiaali), douglaskuusi. Sitten siirrytään lievempiin, mutta yleisempiin tekojen lajeihin. Kohtaamme liikennettä vaarantavia kavio- ja sorkkaeläimiä. Korppikotkia ja lokkeja, jotka tekevät tuhoitaita asuntoalueilla vailla mitään havaittavaa syytä. Paikkoja likaavia hanhia ja kulkurajoituksista piittaamatta yksityistiloihin tunkeutuvia jyrssiä.

Tietenkään nuo eläinten teot eivät ole sananmukaisesti rikoksia. Eläimet eivät noudata lakeja, ne seuraavat vaistojaan. Näillä sivuilla kohdattavat eläimet toimivat melkein päpoikkeuksetta juuri niin kuin eläimet yleensäkin: hankkivat ravintoa, ulostavat, rakentavat pesiä, puolustavat itseään ja poikasiaan. Niiden teot vain sattuvat joskus kohdistumaan ihmisiin tai heidän koteihinsa tai viljelyksiinsä. Konflikteja joka tapauksessa syntyy, niistä aiheutuu ongelmia ihmisille ja heidän yhteisöilleen sekä ikävyyksiä villille luonnolle – ja niistä kertyy aineistoa omalaatuista kirjaa kokoavalle kirjoittajalle.

1

HAMPAANJÄLJET KERTO VAT

Rikospaikkatutkijat etsivät
tappajaa luonnosta

JOUTUMINEN PUUMAN TAPPAMAKSI oli viime vuosisadalla suunnilleen yhtä todennäköistä kuin kuoleminen kaatuvan arkistokaapin alle. Lumiaurat tappavat kanadalaisia kaksin verroin harmaakarhuihin verrattuna. Kun Pohjois-Amerikassa joku kuolee villin nisäkkään tappamana, mikä on äärimmäisen harvinaista, tapauksen tutkinta kuuluu kalastuksesta ja riistanhoidosta vastaavalle osavaltion tai provinssin viranomaiselle (joissakin vähemmän metsästyksestä innostuneissa osavaltioissa, mm. omassani, virasto on nimetty uudelleen kalastuksesta ja villieläinten suojelusta vastaavaksi laitokseksi). Koska tapaukset ovat hyvin harvinaisia, virastojen miehillä ja naisilla on näistä asioista niukasti kokemusta. He tuntevat paremmin salametsästystapaukset. Kun tilanne on päinvastainen eli tekijänä onkin eläin, tarvitaan toisenlaista rikos- ja rikospaikkatutkinnan asiantuntemusta.

Ellei sitä ole, tehdään virheitä. Niinpä vuonna 1995 retki-polulta löytyi vainajana nuori mies, jonka tappajaksi epäiltiin puumaa, koska hänen kaulassaan oli syvät haavat, kuin pureman jäljet. Todellinen murhaaja, ihminen, vältti lain kouran. Sutta erehdyttiin syyttämään 2015, kun muuan mies oli kiskottu makuupussistaan ja tapettu. Tällaiset tapaukset olivat osasy syy eläinten ihmisiin kohdistamien hyökkäysten tunnistamiskoulutuksen aloittamiseen Pohjois-Amerikassa. Kurssi tunnetaan nimellä WHART (Wildlife-Human Attack Response Training). Lyhenne on kurssituksen aloittajankin mielestä kamala (ääntyy kuten wart eli syyli, pahkura). Kyseessä on viisipäiväinen kurssi, johon sisältyy sekä luentoja että kenttäharjoituksia ja jonka opettajina toimivat Brittiläisen Kolumbian luonnonsuojeluviraston viranhaltijat.*

Tämä johtuu heidän kokeneisuudestaan. Brittiläisessä Kolumbiassa tapahtuu enemmän puumien hyökkäyksiä kuin missään muussa Pohjois-Amerikan osavaltiossa tai provinssissa. Siellä on 150 000 mustakarhua (Alaskassa 100 000), 17 000 harmaakarhua sekä 60 eläinten ihmisiin kohdistamien hyökkäysten asiantuntijaa, joista 14 (siis asiantuntijoista, ei karhuista) oli päivänä muutamana saapunut Yhdysvaltain puolelle viikoksi oppia jakamaan. Vuoden 2018 WHART-kurssia isännöi Nevadan osavaltion luonnonsuojeluministeriö, jonka päätoimipaikka sijaitsee Renossa. Tällä perusteella voi ymmärtää, että erämaiden tutkimisen ammattilaisten kurssi järjestettiin kasinokiinteistössä, jossa villiä luontoa edustivat vain erään pelikoneen porröinen hominidi ja tarkemmin määrittelemätön

* British Columbia Conservation Officer Service, kalastus- ja riistanhoitovirasto Kanadan murteella ilmaistuna.

”biologinen vaaratekijä”, jonka takia talon uima-allas pysyi päivän suljettuna. WHART näytti olevan Boomtown Casinon tapahtuma- ja konferenssikeskuksen tilojen ainoa varaus tuolla viikolla. Kasino-yhtiöllä oli meneillään bingo-kisa seinän toisella puolella.

WHARTin oppilasjoukko – meitä oli kaikkiaan noin 80 – jaettiin pieniin ryhmiin, joista jokaista ohjasi yksi peto-hyökkäysten asiantuntijoista. Heidät, kuten monet muutkin kanadalaiset, pystyi erottamaan valkoisista yhdysvaltalaisista lähinnä puhutavan perusteella. Tarkoitin sitä vain perimmäisen pohjolan asukkaille tyypillistä tapaa, että kertovat virkkeet lopetetaan jollain kansanomaisella pikku kysymyksellä. Tämä rakastettava tapa riisuu käsiteltävää kysymystä hieman muodollisuuksien kahleista. ”Melkoista kulutusta ja ravinnon hankintaa, eikös vain?” ”Pysy kiinni vain parin kolmen jänteen varassa – ihan hyvin, tiedätkös?”

Kurssisalissamme Ponderosassa on pysyvänä kalustona puhujankoroke ja valkokangas, jolle voi heijastaa dia-kuvia ja videoita. Vakinaiseen kalustoon eivät sen sijaan kuulu viisi isoa eläinten kalloa, jotka on asetettu riviin pitkälle pöydälle salin etuosaan aivan kuin ne osallistuisivat paneelikeskusteluun. Valkokankaalla harmaakarhu iskee Cranbrookissa Brittiläisessä Kolumbiassa Wilf Lloydin kimppuun. Kuvat liittyvät luentoon, jonka aiheena on ”Petoeläimen suorittama taktinen ihmisen tappo”. Luennoitsija esittelee ongelmat, jotka Wilfin vävy kohtasi yrittäessään ampua karhun osumatta mieheen: ”Näkyvissä oli vain karhun ruho ja Wilfin jonkin raajan heilahdus aina välillä.” Vävy pelasti Wilfin hengen, mutta ampui tätä kuitenkin jalkaan.

Ampujan osumatarkkuutta häiritsee myös adrenaliinin vaikutus. Motoristen taitojen tarkkuus on tiessään. Meille

sanottiin, että parasta on ”juosta suoraan eläimen luo, painaa piippu sen nahkaan ja ampua yläviistoon”, jotta ei osuisi uhriin. Tosin silloin on vaarana ”hyökkäyksen suunnan muuttuminen”. Tämä on kylmän asiallinen tapa sanoa, että eläin pudottaa uhrinsa ja käy ampujan kimppuun.

Toinen video kertoo, miten tärkeää on järjestyksen ja kurinalaisuuden säilyttäminen eläimen hyökkäyksen aiheuttamassa kaaoksessa. Videolla leijona hyökkää safariretkellä metsästäjän kimppuun. Metsästysseurueen muut jäsenet pakenevat eri suuntiin. Video pysähtyy joinain hetkinä, jolloin kiväärin piippu suuntautuu sekä leijonaan että aivan sen takana olevaan uhriin. Ohjeena on: ”Pysy tarkkana ja ilmaise aikeesi!” Harjoittelimme tämäntapais- ta tilannetta sitten kenttäoloissa kasinon alapuolella lähellä Truckee-joen rantaa.

Kursori liikahtaa play-painikkeelle jälleen, ja leijona tekee uuden hyökkäyksen. Olen joskus työskennellyt eläintarhassa, ja karjahtelu leijonatalossa ruokinta-aikaan oli kuin Jumalan ääntä. Se sai koko ruumiini tärisemään – ja sehän oli vain ruoka-aikaan tapahtuvaa juttelemista. Tämän videon leijona on pelottelemassa ja tuhoamassa. Bingon pelaajat varmasti kummastelevat, mitä ihmettä Ponderosalissa oikein tapahtuu.

Vielä yksi luento, ja sitten on lounaan vuoro. Kasinon puolella meitä odottavat tilatut voileivät pienessä tarjoilusopessa. Jonotamme annoksiamme ja meitä katsellaan uteliaasti. Luullakseni uhkapelipaikoissa nähdään harvoin yhtä monta virkapukuista lainvartijaa samaan aikaan. Saan lounaspalani ja seuraan muutamien luonnonsuojeluvirkailijoiden jäljessä pihalle syömään. Nahkaiset maastokengät natisevat heidän kävellessään.” – Sitten nainen katsoo peruutuspeiliin ja näkee, että takapenkillä on karhu

mutustelemassa popcornia”, kertoo heistä yksi. Näiden ”luontopoliisien” kokoontumisissa heidän puheensa työasioista ovat aivan omaa luokkaansa. Kun edellisenä iltana astuin hissiin, muuan mies kysyi juuri: ”Oletko koskaan kohdannut sinuun vihastunutta hirveä?”

LOUNASTAUKOMME AIKANA kouluttajat kasasivat tuolit seinänvierustoille ja nostivat pöydille helposti käsiteltäviä harjoitusnukkeja, mies- ja naishahmoja, yhden nukken kullekin ryhmälle. Kouluttajista taiteellisesti lahjakkaimmat olivat maaleja ja ilmeisesti metallisahaa käyttäen luoneet valokuvien perusteella vakuuttavia jäljitelmiä eläinten hyökkäyksissä saaduista haavoista. *Haavat* on oikeastaan laimea sana kertomaan hampaiden ja kynsien jättämistä jäljistä.

Minun ryhmäni harjoitusnukke on naishahmo, vaikka tätä pystyisi tuskin päättelemään siitä, mitä hänen kasvoistaan on jäljellä, tai pöytään kiinnitetystä nimilapusta: BUD. Kun hieman myöhemmin pistäydyn naistenhuoneessa, ohitan pahasti runnellun LABATTin ja päänsä menettäneen MOLSONin. Harjoituksen työasemille on annettu nimet numeroinnin sijasta. Arvelen, että tämä on kanadalaisveikkojen omintakeinen yritys piristää mielialaa.

Ensimmäinen tehtävämme on soveltaa äsken saamaamme rikospaikkatutkinnallista tietämystä ja määritellä, mikä laji on naisen raadellut. Tutkimme näiden rikospaikkatutkijoiden ammattikielellä sanottuna ”uhrista löytyvää todistusaineistoa”: vammoja ja vaatteita. Pahimmat näkyvät vammat ovat uhrin hartiatason yläpuolella (vain toinen olkapää on jäljellä). Kaula on osaksi nahaton, ja päänahan riekale roikkuu irrallaan aivan kuin rapistuvan seinäkoristeen kuoriutuva pintakerros. Yksi silmäluomi puuttuu, myös

nenä ja huulet ovat poissa. Olemme kaikki yksimielisiä siitä, ettei tämä näytä *Homo sapiensin* tekemältä tuholta. Ihmiset eivät yleensä syö uhrejaan. Jos murhaaja poistaa ruumiista osia, siitä katoavat tavallisesti kädet tai pää – tarkoituksena on silloin viedä tutkijoilta mahdollisuudet sormenjälkiin tai hammaskarttaan perustuvaan uhrin tunnistamiseen. Toisinaan murhaaja ottaa palan ruumiista muistoesineekseen, mutta olkapää tai silmäluomi olisi varsin outo valinta.

Päädymme tulokseen, että naisen tappoi karhu. Hampaat ovat karhun tärkein ase, ja eläinten ohutkarvainen naama on niiden heikko kohta. Hyökätessään ihmisen kimppuun karhut käyttävät samaa taktiikkaa kuin keskinäisissä tappe-
luissaan. ”Ne käyvät hampain hampaita vastaan, eikö niin? Niinpä ne hyökkäävät vaistomaisesti iskemään ihmisen kasvoihin.” Meidän mutkattomasti esiintyvä nuori kouluttajamme Joel Kline on ollut mukana tutkimassa kymmentä tapausta, joissa karhu on ollut hyökkääjänä. ”Ne tulevat suoraan päin ja uhri saa kasvoihinsa tällaiset hirmuiset vammat.” Joelin kasvot – joihin keskitämme huomiomme, kun kuuntelemme tarkasti hänen sanojaan – ovat virheettömät, heleäihoiset, ja silmät ovat siniset. Ponnistelen välttääkseni noiden kasvojen kuvittelemista tuon nukkehahmon kasvojen kaltaiseen tilaan.

Kun karhut tappavat, ne eivät iske tarkkoja iskuja – osaksi siitä syystä, että ne ovat kaikkiruokaisia. Tavallisesti ne eivät tapa itselleen saalista, ja evoluutio on antanut niille tähän elämäntapaan sopivan varustuksen. Ne syövät pähkinöitä, marjoja, hedelmiä, ruohokasveja. Ne etsivät ravintoa kaatopaikoilta ja roskasäiliöistä ja syövät raatoja. Puuma sen sijaan on aito lihansyöjä. Se elää tappamiensa eläinten lihalla, ja niinpä se tappaa tehokkaasti. Puumat vaanivat piilossa, loikkaavat sitten uhrinsa kimppuun takaapäin ja

suuntaavat uhrin niskaan ”tappavan puraisun”. Niiden leukojen hammasrivit limittyvät vastakkain kuin saksen ja leikkaavat lihaa täsmällisin viilloin. Karhun kita on puolestaan kehittynyt murskaamiseen ja jauhamiseen sopivaksi, sen hampaiden purupinta on tasainen ja leuat liikkuvat sekä sivusuuntaan että pystysuorasti. Karhun puremat haavat ovat siis rajoiltaan epämääräisempiä.

Ja puremajälkiä on enemmän. ”Sen hyökkäystaktiikkana on pure, pure ja pure.” Joelin mukaan nukkemme näyttää, millaista jälki yleensä on. ”Syntyy laaja-alainen sotku.”

Kiertäessäni katsomassa nukkeja en näe vain puraisuja ja naarmuja, vaan myös laajoja päänahan irtoamisia ja muita nylkemisiä. Joel selittää, miten ne syntyvät. Ihmisen kallo on liian suuri ja pyöreä, jotta karhu tai puuma pystyisi saamaan sen kitaansa niin hyvin, että leukojen voimat riittäisivät sen murskaamiseen tai syvälle ulottuvaan puraisuun. Kun se yrittää purra hampaansa yhteen, ne saattavatkin liukua kallon pintaa pitkin ja kiskoa nahkaa mukanaan. Ajatellaanpa hyvin kypsän luumun puraisemista; nahka irtoaa samalla tavalla.

Kauriit ovat puuman mieliruokaa. Niillä on pitempi ja lihaksikkaampi kaula kuin meillä. Kun puuma yrittää iskeä ihmiseen tyypillisen tappavan puraisunsa, sen hampaat saattavatkin osua luuhun kohdassa, jossa voisi olettaa olevan lihaksia. ”Ne yrittävät työntää kulmahampaansa sisään ja sulkiessaan kitansa kiskaisevat lihaa irti”, selitti WHARTin perustajiin kuuluva Kevin Van Damme luenossaan ”puuman hyökkäyskäyttäytymisestä”. Van Damme näyttää astronautilta, ja hänen äänensä kantaa Ponderosalin peränurkkaan asti ilman mikrofonia. Jossain vaiheessa avasin kännykkäni desibelimitaussovelluksen, ja saatoin ihmetyksekseni todeta äänen voimakkuuden yltävän suurimmillaan 79 desibeliin, suunnilleen jätemyllyn jyrinän tasolle.

Uhrinukessamme näkyvät kynsien jäljet osoittavat vastaananomattomasti, ettei surmaaja ollut puuma. Kissaeläin jättää kynsistään toisenlaiset jäljet kuin vaikkapa koira: kolmion muotoon ryhmittäviä syviä pistohaavoja, jotka syntyvät, kun se iskee saaliiseensa. Karhun uhrissa näkyy todennäköisemmin sellaisia haavoja kuin meidän nukessamme, yhdensuuntaisia, ikään kuin luudalla huiskaistuja pyyhkäisyjä.

Joel astahtaa lähemmäksi uhrin päätä. ”Kay, mitä muuta me voimme tästä todeta? Nenä puuttuu, samoin huulet, eikö niin? Niinpä voimme suunnitella, että etsimme niitä - -”

”Karhun vatsasta”, huudahtavat muutamat ryhmätovereistani.

”Vatsan sisällöstä,* aivan oikein.” Joel antaa varsin herkästi tunnustusta oikeista vastauksista. Kirjoittaessani myöhemmin tätä kirjan lukua muistin joitakin omalle kohdallenikin osuneita ”bingoja”, mutta ehkä nämä muistikuvat juontuivat seinän takaa kuuluneista äänistä.

* Kauan sitten Yhdysvalloissa toimineen taloudellisen lintutieteen hallinnon (Division of Economical Ornithology) tutkijat käyttivät vatsojen sisältöjä todisteina tapauksissa, joissa lintuja syytettiin maataloilille, riistakannoille ja kaupallisten kalastusyritysten toiminnalle aiheutetuista tuhoista. Yhdysvaltain maatalousministeriön 1936 julkaisemassa raportissa esitetään esimerkkejä: haahkoja syytettiin kampsimpukkaviljelmien autioitumisesta, sammakonpyytäjät ampuivat yöhaikaroita, vaikka todellisuudessa ne söivät äyriäisiä, metsästäjät tappoivat suohaukkoja, koska luulivat niiden vaanivan pyitä. Kaikissa näissä tapauksissa linnut todettiin syyttömiksi vatsojensa sisällön perusteella. Tulos oli ilahduttava kaikkien kannalta – paitsi niiden lintuyksilöiden, joiden oli uhrattava vatsansa, jotta muut saisivat elää. Marylandissa Patuxentin riistantutkimuslaitoksessa oli aikoinaan koossa tuhansia lasipurkkeja, joihin oli talletettu lintujen vatsojen sisältöjä, kunnes ankara varastotilojen puute pakotti tyhjentämään ne jätesäiliöihin.

VASTUSTAMATTOMAN HAUSKA JA HUMAANI TEOS LUONNON JA IHMISTEN MAAILMAN VÄLISISTÄ YHTEENTÖRMÄYKSISTÄ!

Miten on toimittava, kun hirvi kuljeskelee pihapiirissä kuin kotimetsässä? Tai kun karhu yllätetään murtautumasta asuntoon? Entäpä silloin, kun puu on tehnyt murhan? Lakia rikkoneet eläimet saattoivat 300 vuotta sitten saada syytteen ja avukseen puolustusasianajajan.

Nykyisin vastauksia ei etsitä lakikirjoista, vaan ne pyritään löytämään tieteen avulla. Luomakunnan ”rikoksia” ratkomaan on syntynyt erityinen monitieteinen tutkimusala, jossa tarvitaan niin ihmisen käyttäytymisen kuin eläinten ja kasvien biologian tuntemusta.

Amerikan hauskimaksi tietokirjailijaksi sanottu Mary Roach kertoo rikospaikkatutkimuksen taidonnäytteistä sekä eläinten genetiikan selvittelyn hienouksista ja yhdistelee tarinaan värikkäitä esimerkkejä käytännön kokemuksista. Ongelmat nousevat useammin ihmisten kuin eläinten toiminnasta – ja ihmisten on ne toiminnassaan ratkaistava.

9 789520 443047

www.tammi.fi

56.8

ISBN 978-952-04-4304-7